

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi
مرکز دراسات الشرق الأوسط
Center for Middle Eastern Studies

ANALİZ 335
KASIM 2025

KERKÜK VE SEÇİM TECRÜBESİ: YEREL DİNAMİKLER VE BAĞDAT'IN ETKİSİ

SELÇUK BACALAN

Telif Hakkı

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2025

ISBN:978-625-8175-98-1

9 786258 175981

Bu çalışmaya ait içeriğın telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

1. Basım, Kasım 2025 Ankara

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi

Sertifika No. : 41963

Adres : Mustafa Kemal Mah. 2128 Sk. No: 3 Çankaya, ANKARA

Telefon : +90 850 888 15 20

Eposta : info@orsam.org.tr

Fotoğraflar : Anadolu Ajansı.

Baskı: Sultan Köse - Poyraz Ofset

İvedik OSB 1534. Cad. No:9 Yenimahalle/Ankara

Telefon: 0312 384 19 42

Sertifika No.: 49893

“Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğın 5'inci maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde bandrol taşıması zorunlu değildir”

KERKÜK VE SEÇİM TECRÜBESİ: YEREL DİNAMİKLER VE BAĞDAT'IN ETKİSİ

Yazar Hakkında

Dr. Selçuk Bacalan

Selçuk Bacalan, 1983 yılında Kerkük'te doğmuş, ilk ve orta öğrenimini Kerkük'te tamamlamıştır. Lisans eğitimini Türkiye Cumhuriyeti Bursu'nu kazanarak 2008 yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Bölümünde bitirmiştir. Aynı yıl yüksek lisans bursunu kazanarak 2008-2010 yılları arasında yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. 2010-2011 yılları Erbil Salahattin Üniversitesinde, 2011-2015 yılları arasında Kerkük Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğretim görevlisi olarak çalışmıştır. 2019 yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü millî kimlik alanında doktora eğitimini tamamlamıştır. 2020-2021 yılları arasında Türkmeneli İşbirliği ve Kültür Vakfına bağlı olan Türkmeneli Kültür Merkezinin başkan vekilliğini yapmıştır. Selçuk Bacalan, millî kimlik, millî kültür, göçmen ve göç alanında araştırma tecrübesi olan bir akademisyendir. Çalışmalarına ORSAM bünyesinde Türkmen Çalışmaları Uzmanı olarak devam etmektedir.

İÇİNDEKİLER

3 GİRİŞ

5 KERKÜK VİLAYETİNİN PROFİLİ

13 KERKÜK'ÜN SİYASİ AKTÖRLERİ

19 SONUÇ

المفوضية العليا المستقلة للانتخابات
كوميسیون بالائی سه ربه خوئی هه لبراردنه كان
The Independent High Electoral Commission

مكتب كركوك

GİRİŞ

Irak'ta 11 Kasım 2025'te yapılacak parlamento seçimleri, etnik ve mezhepsel çeşitliliğin en belirgin olduğu Kerkük vilayetinde kritik bir öneme sahiptir. Türkmen, Arap ve Kürt topluluklarının bir arada yaşadığı Kerkük, Irak'n ulusal kimlik, temsil ve kaynak paylaşımı tartışmalarının merkezinde yer almaktadır. Vilayetin petrol zenginliği ve stratejik konumu, onu hem ekonomik hem de siyasi açıdan ülkenin en hassas bölgelerinden biri hâline getirmiştir. Buna karşın geçmiş seçim deneyimleri seçmen kütükleri, demografik değişim iddiaları ve idari temsildeki dengesizlikler nedeniyle tartışmalı geçmiştir.

Kerkük'te siyasi rekabet, büyük ölçüde etnik temelde şekillenmektedir. Türkmenlerin çoğu, Irak Türkmen Cephesi (ITC) etrafında, Kürtler Kürdistan Demokratik Partisi (KDP) ve Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) içinde, Araplar ise aşiret veya merkezî aktörler etrafında toplanmaktadır. 2025 seçim kampanyalarında adil temsil, seçmen kayıtlarının denetimi, hizmet yetersizlikleri ve güvenlik sorunları öne çıkmaktadır.

Bu çalışma Kerkük'ün demografik yapısı, siyasi eğilimleri, seçim dinamikleri ve vilayetteki Türkmen siyaseti ele alınarak yaklaşan seçimlerin vilayetin toplumsal dengeleri ve siyasi temsiline olası etkilerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

KERKÜK VİLAYETİNİN PROFİLİ

Kerkük'te Türkmenler, valilik ve il meclisi seçimine tepki gösterdi

Kerkük, Irak'ın kuzeyinde yer alan ve tarihi olarak çok etnikli bir nüfus yapısına sahip kritik bir vilayettir. Vilayetin toplam nüfusu son yıllarda hızlı artış göstermiş, 2022 yılında vilayetin toplam nüfusu 1.770.765'tir.¹ Irak genelinde Kasım 2024'te yapılan genel nüfus sayımında Kerkük'te nüfusun yaklaşık 1,9 milyon kişiye ulaştığı açıklanmıştır.²

Kerkük'ün en dikkat çekici yönü, nüfusunun etnik ve dinî çeşitliliğidir. Vilayette üç ana etnik topluluk olan Türkmenler, Kürtler ve Araplar tarihsel olarak bir arada yaşamaktadır. Ancak bu grupların nüfus içindeki oranları tartışma konusu oluşturmaktadır. 1957 yılına ait son adil nüfus sayımında Kerkük vilayetin nüfusu yaklaşık 390 bin olarak kaydedilmiştir.³ Kerkük merkezinin yüzde 37,7'si Türkmen nüfusu olarak belirlenmiştir.⁴ İlerleyen yıllarda uygulanan

politikalar sonucunda demografik dengede büyük değişimler yaşanmıştır. Saddam Hüseyin dönemi Araplaştırma politikalarının bir yansıması olarak 1997 sayımında Kerkük'ün nüfusu 753 bine yükselirken dağılım yüzde 72 Arap, yüzde 21 Kürt ve yüzde 7 Türkmen şeklinde gösterilmiştir.⁵ Bu resmî oranlar Türkmenler ve Kürtler tarafından gerçeği yansıtmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Vilayette 2003 yılı sonrasında da Kürtleştirme politikaları uygulanmıştır. Bununla birlikte ABD'nin teşvikiyle Iraklılık kimliği yerine etnik ve mezhepsel kimlikler ön plana çıkmıştır. Etnik ve mezhepsel kimliklerin öne çıktığı süreçte Kerkük'e, Erbil ve Süleymaniye'den göç yaşanmıştır. Hatta Kerkük, Irak'ın dışından da göç almıştır. Kerkük'te yaşanan etnik ve siyasi gerilimlerin temelinde Araplaştırma ve Kürtleştirme politikalarının neden olduğu demografik

1 "Vilayetlere (eyaletlere) ilişkin İstatistiksel Özet (2022)", *Irak Planlama Bakanlığı*, 2022.

2 "Taha: Kerkük'ün nüfusu yaklaşık 1 milyon 900 bine ulaştı.", *Shafaq*, 21 Kasım 2024.

3 "1957 Irak Nüfus Sayımı", *Marefa*.

4 A.g.e.

5 "Kerkük bir yol ayrımında... Nüfus sayımı anlaşmazlıkları derinleştirecek mi, yoksa çözecek mi?", *Al-Jazeera*, 9 Kasım 2024.

değişiklikler yatmaktadır. Bu belirsizlik, Kerkük'ün ihtilaflı bölgeler statüsünde kalmasına yol açan başlıca etmenlerden biridir. Farklı toplulukların varlığı, Kerkük'ü adeta Irak'ın toplumsal yapısının bir yansıması hâline getirmekte ve ilin demografik yapısını ülkenin siyasi dengelerinin bir yansıması kılmaktadır.

Demografik yapısının ötesinde Kerkük, ekonomisi zengin doğal kaynakları ve stratejik konumuyla Irak genelinde önemli bir yere sahiptir. Kerkük, sahip olduğu petrol rezervleri sayesinde ülkenin enerji üretiminde kritik rol oynamaktadır.⁶ Kerkük petrolü uzun yıllardır Irak ekonomisinin belkemiği olarak bilinmiştir. Bunun yanında tarımda da Kerkük pay sahibidir. Verimli ovalarda buğday ve arpa gibi tahıl üretimi yapılmaktadır. Ancak on yıllar süren istikrarsızlık ve yatırım eksikliği nedeniyle vilayetin ekonomik potansiyeli tam olarak değerlendirilememiştir. Resmî verilere göre Kerkük'te işsizlik oranı 2010'ların sonuna doğru yüzde 6-10 bandında seyretmiştir. 2017 itibarıyla işsizlik yüzde 6,3 olarak kayda geçerken bu oranın özellikle 2014-2017 yıllarındaki DEAŞ işgali ve çatışmalarının ardından geçici kamu istihdamlarıyla düşürülmüş olabileceği belirtilmektedir. Bununla birlikte, ülke genelinde işsizliğin Covid-19 sonrası yüzde 16'ya kadar çıktığı göz önüne alındığında,⁷ Kerkük'te gerçek işsizlik oranının resmî rakamların üzerinde olma ihtimali vardır. Yoksulluk oranları da benzer şekilde vilayet içinde endişe vericidir. 2017 yılında yapılan bir çalışmada, Kerkük ve benzeri çatışma görmüş illerde yoksulluk oranlarının yüzde 20 ile yüzde 45 arasında seyrettiği belirtilmiştir.⁸ Ortalama gelir düzeyine dair güncel veri olmamakla birlikte, gelir dağılımı ve altyapı hizmetlerinin dağılımı konusunda ciddi eşitsizlikler mevcuttur. 2024 itibarıyla Kerkük'te

işsizlik oranı yüzde 12,8'e yükselmiştir bu da hem yerel çatışmaların etkisini hem de genel ekonomik zorlukları yansıtmaktadır. Yoksulluk oranları da Kerkük'te endişe vericidir. Gelir dağılımı ve altyapı hizmetlerinde eşitsizlikler devam etmektedir. Nüfus yapısı açısından, 2024 Irak nüfus sayımı, hanehalkı büyüklüğünün ortalama 5,9 kişi olduğunu ve cinsiyet oranının yüzde 50,4 erkek, yüzde 49,6 kadın olduğunu göstermiştir. 10 yaş altı çocuk sayısının ilk kez azaldığı ve 15-64 yaş grubunun yüzde 60'ı aştığı görülmüştür. Bu demografik geçiş, üretkenlik artışı için fırsat sunarken yüksek işsizlik (yüzde 12,8 Kerkük'te, ulusal olarak yüzde 16 civarında) bu potansiyelin realize edilmesini riske atmaktadır.⁹

Sosyal göstergeler bakımından, Kerkük yıllarca süren ihmal ve bileşenleri arasında siyasi kriz ortamının izlerini taşımaktadır. Eğitim altyapısı ve okullaşma oranları, ülke ortalamasına kıyasla geridedir. Özellikle kırsal kesimde okul terki ve okullaşma sorunu yaşanmaktadır; genç nüfusun önemli bir kısmı erken yaşta iş gücü piyasasına atılmak zorunda kalmaktadır. Sağlık hizmetleri kapasitesi de kentin ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalmaktadır. 2017 yılı verilerine göre il genelinde toplam 9 hastane ve 132 birinci basamak sağlık merkezi bulunmaktaydı. Doktor ve sağlık personeli sayısı kısıtlıdır. 2017'de yaklaşık 1.025 hekim, 3.427 hemşire görev yapmaktadır. Bu rakamlar, yaklaşık 2 milyonluk bir nüfusa göre düşüktür ve sağlık hizmetlerine erişimde sıkıntılara yol açmaktadır. Altyapı açısından da Kerkük'te elektrik, su ve ulaşım hizmetlerinin kalitesi arzulanan düzeyde değildir. Uzun elektrik kesintileri ve temiz su sıkıntıları özellikle yaz aylarında halkın temel şikâyetleri arasındadır. Tüm bu göstergeler, Kerkük'te ekonomik ve sosyal kalkınma ihtiyacının aciliyetine işaret

6 "Kerkük Zenginliğiyle Cezalandırılıyor", *ORSAM*, 25 Şubat 2025.

7 "Iraq Labour Force Survey 2021", *Central Statistical Organization (CSO), Kurdistan Region Statistics Office (KRSO) and International Labour Organization (ILO)*, 2021.

8 Muhanad Muhammad Hamid, "Geographical Analysis of the Poor Population in Kirkuk Governorate for the Year 2017", *JTUH*, 13 Ekim 2021.

9 "Multidimensional Poverty In Iraq 2024" *UNDP*, 2024.

etmektedir. Nitekim yerel halk, petrol zengini bu ilin gelirlerinden hak ettiği payı alamadığını düşünmekte ve daha fazla yatırım ile hizmet talep etmektedir. Kerkük Valiliğine göre 2023 yılı itibarıyla 55.553 kişi yıl içinde sosyal koruma programlarından yararlanmış, 179.085 kişi ise yoksul olarak kaydedilmiştir.¹⁰

Kerkük, siyasi eğilimler bakımından da Irak'taki etnik-mezhep eksenli siyasetin küçük bir prototipidir. İlde etnik kimlik temelli siyaset belirgin olup, geleneksel olarak her topluluk kendi siyasi temsilcileri üzerinden güç arayışına girmiştir. 2003 sonrası dönemde, Kürt partileri Kerkük siyasetinde en güçlü aktörler hâline gelmişti. Özellikle Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB), uzun yıllar Kerkük'te hâkim siyasi güç konumundadır. KYB'ye ek olarak Kürtler arasında Kürdistan Demokratik Partisi (KDP) de önemli bir aktördür. 2017 yılında Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'nin (IKBY) bağımsızlık referandumu ve peşmerge güçlerinin çekilmesi sonrasında, KYB'nin Kerkük'teki etkinliği bir süre sekteye uğramış, KDP ise 2017 sonrası dönemde ofislerini kapatarak Kerkük'ten fiilen çekilmişti. Bu durum, 2017 öncesi Kürt egemenliğindeki güç dengesini değiştirdi. 2017'deki 16 Ekim Kerkük Operasyonu sonrasında Kürt siyasi varlığı şehirden büyük ölçüde çekilmiş, idari ve güvenlik kontrolü Bağdat merkezli güçlerin eline geçmiştir. Ancak 2022'den itibaren Kürt partileri özellikle KYB, Kerkük'e kademeli ve stratejik bir dönüş süreci başlatmıştır. Bu dönüş hem idari kurumlar üzerinden atama ve temsil talepleriyle hem de seçim hazırlıkları kapsamında yerel tabanı yeniden organize etme çabalarıyla kendini göstermiştir. Nitekim KYB, 2023 vilayet meclisi seçimlerinde Kerkük'te 16 sandalyenin 5'ini kazanmıştır. KYB, Kerkük'ün statüsü üzerinde söylemini daha sert bir şekilde sürdürürken KDP daha temkinli bir çizgi izlemekte, Bağdat'la ilişkiler üzerinden meşruiyet alanı aramaktadır.

Bu rekabetli dönüş süreci, Kerkük'teki Türkmen ve Arap siyasi hareketlerini de yeniden pozisyon almaya zorlamıştır. 2025 parlamento seçimleri öncesinde vilayette çok kutuplu bir siyasi denge oluşmasına yol açmıştır.

Türkmenler, geleneksel olarak Irak Türkmen Cephesi (ITC) çatısı altında siyasi temsiliyet aramışlardır. ITC, Türkiye'nin desteğini alan ve Türkmen milliyetçi söylemiyle öne çıkan bir siyasi oluşumdur. Türkmen siyasi eğilimleri içinde bir yandan ITC gibi mezhepler üstü ve milliyetçi çizgi diğer yandan Şii eğilimli partiler bulunmaktadır. Bu nedenle Türkmenler kendi içlerinde de farklı siyasi yönelimlere sahiptir. Bir kesim Ankara ile yakın ilişkileri ve Türkmen kimliğinin korunmasını önceleyen milliyetçi siyaseti benimserken bir diğer kesim Bağdat merkezli Şii partilerle ittifak yapmayı tercih etmektedir.

Arap siyasi eğilimleri ise Kerkük'te özellikle Sünni Araplar üzerinden şekillenmektedir. Arap toplumunda kabile yapısı ve aşiret liderlerinin nüfuzu önemlidir. Örneğin Güney Kerkük (Havice ve çevresi) bölgesinde etkin olan Ubeyd, Cubur gibi büyük aşiretler siyaset üzerinde belirleyicidir. 2003 sonrası dönemde Kerkük Arapları başlangıçta merkezi hükümette güçlü olan Şii partilerle ve ordu bürokrasisiyle işbirliği yaparak varlık gösterdi. Son yıllarda ise Sünni Arap siyasetinin yeniden canlanmasıyla, Parlamento Başkanı Muhammed Halbusi liderliğindeki Takaddum gibi Sünni bloklara Kerkük Araplarının desteği artmıştır. Arap toplumunun önemli bir kısmı, Kerkük'ün Bağdat yönetimi altında kalmasını ve Kürt yönetimine geçmemesini temel siyasi öncelik olarak görmektedir.

Kerkük'ün çok kimlikli yapısı nedeniyle siyaseti de kimlikler üzerinden yapılmaktadır. Bununla birlikte son yerel seçimlerle birlikte güç dengesi görece dengelenmiş, hiçbir grubun tek başına baskın çıkamadığı bir tablo oluşmuştur.

10 Majid Salman Abdullah Hasan ve Abdul Razzaq Jassim al-Douri, "The Role of the Social Protection System in Alleviating Poverty in Kirkuk Governorate for the Year 2023.", *JTUH*, 25 Aralık 2024.

Federal Mahkeme'nin 16/Federal/2024 sayılı kararıyla IBYSK, Kerkük'teki seçmen kütüklerini denetleme yükümlülüğü hukuken teyit edilmiştir. Söz konusu karar, dönemin Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan'ın başvurusu üzerine alınmış olup, Kerkük'te uzun süredir tartışma konusu olan seçmen kayıtlarının güvenilirliği açısından önemli bir dönüm noktası teşkil etmiştir.

Bu durum, Kerkük'te uzlaşmacı siyaset geleneğinin eksikliğini de ortaya koymaktadır; zira tüm toplulukların temsilini içerecek bir konsensüs yerine genellikle bloklaşma ve dışlama siyasetinin ağır bastığı görülür. Özetle, Kerkük'ün geleneksel siyasetinde etnik kimlik temelli rekabet merkezîdir ve bu rekabet, 2025 seçimlerine girilirken de varlığını hissettirmektedir.

Kerkük vilayetinin yakın dönem seçim deneyimleri, Irak genelindeki siyasi eğilimlerle paralellik gösterse de ilin çok kimlikli yapısından kaynaklanan kendine özgü dinamikler taşımaktadır. Ekim 2021'de gerçekleştirilen erken parlamento seçimlerinde, Kerkük'te kayıtlı bir milyonun üzerinde seçmenden yalnızca yüzde 44'ü sandığa gitmiştir. Bu oran, ülke genelindeki yüzde 41'lik katılıma yakın olmakla birlikte halkın önemli bir bölümünün siyasi sisteme duyduğu güvensizliği yansıtmıştır. Seçim sonuçları, Kerkük'ün etnik çeşitliliğini sandalyelere yansıtı nitelikte olmuştur. Vilayete tahsis edilen 12 milletvekilliğinin 6'sını Kürt partiler, 4'ünü Arap listeleri, 2'sini ise Türkmen adaylar kazanmıştır. Ayrıca Hristiyan azınlığa tahsisli bir kota sandalyesi de bulunmaktadır. Kürtler arasında KYB belirleyici konumunu korumuş, Goran Hareketi ile ittifak yaparak çoğu sandalyeyi elde etmiştir. KDP ise 2018'deki boykotun ardından yeniden yarışa katılıp bir koltuk kazanmış ve Yeni Nesil Hareketi de bir vekillik

elde etmiştir. Arap temsilinde ise Takaddum, Arap Koalisyonu ve Arap Cephesi listeleri öne çıkmış; 2018'e kıyasla Araplar 3'ten 4 vekillığe yükselmiştir. Türkmenler açısından tablo daha olumsuz olmuştur. 2018'deki 3 vekillikten 2'ye düşülmüş, bu düşüş Türkmen oylarının farklı siyasi bloklara dağılmasından kaynaklanmıştır. ITC Milletvekili Erşat Salihî milliyetçi Türkmen çizgisini temsil ederken diğer vekil Şii eğilimli Bedir Örgütü çatısı altında seçilmiştir. Seçim süreci 2018'e kıyasla daha sakin geçmiş, ciddi usulsüzlük iddiaları yaşanmamıştır; ancak 2017 referandumunun yarattığı siyasi kutuplaşma etkisini sürdürmüş, KDP ile KYB arasındaki rekabet Kürt oylarını bölerek Arap ve merkezî yönetim yanlısı Şii blokların elini güçlendirmiştir. Böylece 2021 seçimleri, Kerkük'te sadece etnik temsilin değil Bağdat'taki güç dengelerine yansıyan rekabetin de bir göstergesi olmuştur.

Federal Mahkeme'nin 16/Federal/2024 sayılı kararıyla, Irak Bağımsız Yüksek Seçim Komisyonunun (IBYSK) Kerkük'teki seçmen kütüklerini denetleme yükümlülüğü hukuken teyit edilmiştir. Bu karar, dönemin ITC Başkanı Hasan Turan'ın başvurusuyla alınmış ve Kerkük'te uzun süredir tartışılan seçmen kayıtlarının güvenilirliği açısından önemli bir dönüm noktası olmuştur. Ancak Irak'ta benzer yargı kararlarının çoğu gibi bu hükmün de siyasi müdahaleler nedeniyle tam olarak uygulanmadığı görülmektedir.

2023'te Seçim Yasası'nda yapılan değişiklikle yürürlüğe giren 13. madde, Kerkük'te seçmen kayıtlarının 1957 nüfus sayımı esas alınarak yeniden düzenlenmesini ve idari görevlerin tüm bileşenler arasında eşit paylaşılmasını öngörmüştür. Fakat oluşturulan komisyonlarda Türkmen temsilinin dışlanması, temsilde adalet tartışmalarını derinleştirmiştir. Denetim sürecinde özellikle 250-300 bin seçmenin kayıtlarının tartışmalı olduğu ortaya çıkmış, bu durum seçmen listeleri üzerinden yürüyen demografik dengesizlik iddialarını güçlendirmiştir. Kerkük'te seçim süreci, hukuki düzenlemelere rağmen siyasi baskılar, taraflı komisyon yapısı ve nüfus manipülasyonu iddiaları nedeniyle meşruiyet sorunu yaşamaktadır. Adil ve şeffaf bir seçim ortamı için yalnızca yasal değil, siyasi irade ve güven temelli bir mekanizmanın oluşturulması gerekmektedir.

2023 yılı Aralık ayında yapılan il meclisi seçimleri, Kerkük'te 18 yıl sonra gerçekleştirilen ilk seçim oldu. 2005'ten bu yana ilk kez yapılan bu seçim, kentte yaşayan tüm topluluklar tarafından büyük bir önemle karşılandı. Katılım oranı da bunun göstergesi olarak yüzde 66 gibi yüksek bir seviyede gerçekleşmiştir. Bu oran, 2005 yerel seçimlerindeki yüzde 68'lik katılıma yakındır ve Kerkük halkının yerel yönetimde söz sahibi olma isteğini göstermektedir. Seçim ortamı genel olarak sakin geçse de sandık güvenliği ve sayım süreci tüm taraflarca yakından takip edilmiştir.

Seçim sonuçları, Kerkük'te uzun bir aradan sonra yeniden oluşturulacak olan 16 sandalyeli İl Meclisinin bileşimini belirlemiştir. Kürt partileri toplamda 7 sandalye kazanarak mecliste en büyük grubu oluşturmuş ancak bu sayı meclis çoğunluğunu elde etmeye yetmemiştir. Araplar 6 sandalye kazanarak ikinci büyük grup olurken Türkmenler 2 sandalye ile temsil edilmiştir. Ayrıca meclisteki Hristiyanlara ayrılan 1 kota sandalyesi, İran'a yakın bir Hristiyan parti tarafından kazanılmıştır. Bu dağılım, 2005'teki son il meclisiyle kıyaslandığında Kürtlerin güç kaybettiğini Arapların temsilini artırdığını, Türkmenlerin ise konumunu korumakta zorlandığını ortaya koymaktadır. Nitekim 2005'te Kürtler meclisin yüzde 63'ünü (26 koltuk) ellerinde tutarken 2023'te yüzde 47'ye gerilemişlerdir. Bu değişimde Kürt partilerinin bölünmüş olarak seçime girmesi etkili oldu. KYB, Kürdistan Komünist Partisi ile ittifak yaparak "Kerkük Gücümüz, İrademiz" listesi altında 139.373 oyla 5 sandalye kazandı. KDP ise tek başına girdiği seçimde 46.749 oyla 2 sandalye alabildi. Buna karşılık Yeni Nesil, Kürdistan İslamî Birliği gibi diğer Kürt listeleri oy barajını aşamayıp koltuk kazanamamıştır. Arap cephesi, katıldıkları listeler toplamında 6 koltuk elde etti. Arap oyları da birkaç listeye dağılmış olsa bile seçim sonrası birleşerek hareket etme potansiyelleri mevcuttu. Türkmenler, ITC liderliğinde yarıştı ve mecliste 2 üyeye temsil hakkı kazandı. ITC listesi yaklaşık

2023'te seçim yasasında yapılan değişiklikle yürürlüğe giren 13. madde, Kerkük'te seçmen kayıtlarının 1957 nüfus sayımı esas alınarak yeniden düzenlenmesini ve idari görevlerin tüm bileşenler arasında eşit paylaşılmasını öngörmüştür.

2023 İl Meclisi seçimlerinin hemen ardından, yeni yerel yönetimin oluşturulması süreci sancılı geçmiş ve siyasi gerilim tırmanmıştır. Kerkük'ün özel statüsü gereği vali ve meclis başkanlığı gibi görevlerin etnik paylaşımına belirlenmesi beklenirken seçim sonrası gelişmeler farklı bir yönde seyretmiştir.

2 sandalye karşılığı oy alırken Şii eksenli Türkmen gruplar bağımsız liste çıkaramadıkları için mecliste yer bulamadı. Sonuç olarak Türkmenler mecliste en küçük bileşen olmalarına rağmen meclisin oluşması için güçlü bir denge hâline gelmiştir.

2023 İl Meclisi seçimlerinin hemen ardından, yeni yerel yönetimin oluşturulması süreci sancılı geçmiş ve siyasi gerilim tırmanmıştır. Kerkük'ün özel statüsü gereği vali ve meclis başkanlığı gibi görevlerin etnik paylaşımına belirlenmesi beklenirken seçim sonrası gelişmeler farklı bir yönde seyretmiştir. Aralık 2023'ten Ağustos 2024'e kadar süren müzakerelerde taraflar arasında uzlaşma sağlanamadı. Sonunda 10 Ağustos 2024'te Bağdat'ta merkezî hükümet gözetiminde gerçekleştirilen tartışmalı bir toplantıyla KYB ağırlıklı bir grup 5 KYB üyesi, 3 Arap ve 1 Hristiyan üye olmak üzere toplam 9 üye yeni valiyi seçti. Bu oturumda KYB'li Rebvar Taha Kerkük Valisi olarak seçilirken İl Meclisi Başkanlığına Arap üye Muhammed Hafız getirilmiştir. Ancak bu girişim Türkmen, Arapların bir kısmı ve KDP üyelerinin boykot ettiği bir oturumda gerçekleştiği için meşruiyet tartışmalarını beraberinde getirmiştir. Nitekim Türkmenler ve Arapların bir kısmı, yeni yerel yönetimin kendilerini dışladığını belirterek kitlesel protestolara başladı. ITC, Bağdat'taki bu toplantıyı "yasa dışı ve gayrimeşru" olarak niteleyerek Başbakan'a müdahale çağrısında bulunmuştur. Benzer şekilde eski Vali Rakan

al-Cuburi ve Arap liderler de süreci anayasaya aykırı olarak açıklamalarda bulunarak tepkilerini dile getirmiştir. Bu gelişmeler, 2023 seçimleri sonrasında Kerkük'te siyasi kutuplaşmanın derinleştiğini ve özellikle Türkmen toplumunun karar alma mekanizmalarından dışlandığı hissine kapıldığını göstermektedir. Nihayetinde merkezî yönetimin araya girmesiyle kısmi bir yatıştırma sağlansa da Türkmen ve Arap kesimlerin bir kısmı yeni vali yönetimine mesafeli durmaya devam etmektedir. Bu durum, 2025 parlamento seçimlerine de yansiyacak bir güvensizlik ortamını doğurmuştur.

Kerkük'te 2018 genel seçimleri, usulsüzlük iddiaları ve bunların yarattığı kriz açısından anılması gereken bir deneyimdir. Mayıs 2018'deki parlamento seçimlerinde elektronik oy sayım sistemine güven azalınca özellikle Kerkük'te Türkmen ve Arap partileri sonuçlara sert itirazlarda bulunmuştur. ITC ve Arap Koalisyonu, KYB'nin oy sayımında hile yaptığını iddia ederek günlerce oy sandıklarının bulunduğu merkezin önünde oturma eylemi yapmış, bazı sandıkları fiilen abluka altına almışlardı. Bunun üzerine Irak Parlamentosu, ülke çapında elle sayım kararı almıştır. Kerkük'te oyların elle yeniden sayımı Temmuz 2018'de gerçekleştirildiğinde, sonuçlar değişmemiş ve KYB'nin 6, Türkmen ve Arapların 3'er vekil çıkardığı ilk açıklanan sonuçlar doğrulanmıştır. Ancak bu da itirazları dindirmemiştir. Goran (Değişim) Hareketi, ITC, Kürdistan İslami

Birliği ve bazı Arap partileri oy pusulalarının önceden doldurulduğunu, yeniden sayımda usul hataları yapıldığını öne sürerek sonuçlara itiraz etmiştir. Bu süreç, aylarca Bağdat'ta hükümet kurulmasının gecikmesine yol açan ülke çapındaki tartışmaların parçası hâline gelmiştir. 2018 seçim deneyimi Kerkük'te etnik gruplar arası güven bunalımını derinleştirmiş, seçim mekanizmasının meşruiyetine gölge düşürmüştür. Bu mirasın etkisi, 2021'de daha dikkatli bir seçim organizasyonuna ve uluslararası gözetim başvurulmasına zemin hazırlamıştır. Nitekim 2021'de Kerkük'te belirgin bir usulsüzlük krizi yaşanmaması, 2018'deki tecrübenin derslerinin kısmen alındığını göstermektedir.

Seçimlerin ardından siyasi figürlerin performansı ve halk desteğinin evrimine bakıldığında ise karmaşık bir tablo ortaya çıkmaktadır. 2017 sonrası dönemde Kerkük'te vali dâhil kritik pozisyonlar ilk kez Kürt olmayan aktörlere geçmiştir. Örneğin, Rakan Cuburi 2017-2024 yılları arasında valilik yapmıştır. Arap ve Türkmenlerde belli bir memnuniyet yaratmıştır. 2021 seçimleriyle ITC Kerkük milletvekili seçilen Erşat Salih Bağdat'ta muhalefet rolü üstlenerek hükümet politikalarını eleştirmiştir.

2023 yerel seçimleri sonrası oluşan yeni denkleme baktığımızda ise KYB'nin valiliği geri

alması, KYB'ye Kerkük'te kaybettiği mevzileri telafi etme imkânı vermiştir. Ancak bu, beraberrinde halk protestolarını getirdiği için KYB'nin idaresine yönelik meşruiyeti sorgulanabilir hâle getirmiştir. Öte yandan uzun süre dışarıda kalan KDP, 2021'de elde ettiği milletvekili başarısı ve 2023'teki geri dönüşüyle birlikte Kerkük'te yeniden varlık göstermeye başlamıştır.

ITC ve diğer Türkmen gruplar arasında birleşme çabaları sonuç vermediği için Türkmen oylarının bölünme riski devam etmektedir. Ancak bu bölünme aynı zamanda bir seçim stratejisi olarak okunabilir. Aynı şekilde Türkmen temsilini artırmaya faydası olacağını düşünülebilir. Seçim sonrası Birleşik Irak Türkmenleri Cephesi Listesi ve Türkmen Kurtuluş Koalisyonu listesinden kazanacak milletvekilleri ve Irak'ın diğer bölgelerinden seçilecek olan Türkmen milletvekilleri ile parlamento çatısı altında blok oluşturma ihtimali yüksektir. Geçmiş seçimlerin deneyimi Kerkük halkında belirgin bir siyaset kurumlarına güvensizlik yaratmıştır. Siyasi figürlerin performansı, etnik çıkarları dengeleme becerilerine göre değerlendirilmektedir. 2025 seçimleri öncesinde, Kerkük'te halk desteğinin kırılğan ve hızla değişebilir olduğu, herhangi bir bileşenin kendini dışlanmış hissetmesi durumunda protesto ve tepkinin gecikmeyeceği anlaşılmaktadır.

KERKÜK'ÜN SİYASİ AKTÖRLERİ

Kerkük'te yaşayan Türkmen ve Araplar, ülkede 10 Ekim'de düzenlenmesi planlanan erken genel seçimlerin Kerkük'te 7 gün sonra yapılmasını talep etti.

Kerkük vilayetinde siyasi sahne, ulusal düzeyde etkin partilerin yerel uzantıları ile vilayete özgü güç odaklarının bir arada var olduğu karmaşık bir yapı sergiler. Etnik topluluklar bazında bakıldığında, her bir grubun kendine özgü önde gelen aktörleri ve güç dengeleri mevcuttur.

Kerkük'te Kürtleri temsil eden başlıca siyasi aktörler KYB ile KDP'dir. Merkezi Süleymaniye'de bulunan ve Irak'ın eski Cumhurbaşkanı Celal Talabani'nin siyasi mirasını taşıyan KYB, Kerkük'te küçümsenmeyecek bir toplumsal tabana sahiptir. KYB'nin başkanı Bafel Talabani her ne kadar bölgesel siyasetle meşgul olsa da Kerkük'teki KYB örgütü onun liderliğinde hareket etmektedir. Yerel düzeyde Rebvar Taha gibi tecrübeli isimler KYB'nin Kerkük politikasını yönlendirmektedir. Nitekim Ağustos 2024'te Rebvar Taha'nın valiliğe seçilmesi KYB'nin Kerkük'teki nüfuzunu pekiştiren bir gelişme olmuştur. KYB, Kerkük Kürtleri arasında özellikle eski peşmerge aileleri ve kırsal kesimde tabana sahiptir. KDP ise yıllarca KYB'ye rakip olarak kısıtlı bir varlık

gösterdiği Kerkük'e, son dönemde yeniden dönüş yapmaktadır. KDP lideri Mesut Barzani, Kerkük'ü "Kürdistan'ın Kudüsü" olarak nitelendirerek kente stratejik bir önem atfetmiştir. Bu söylemi sürdüren IKBY Başbakanı ve Barzani'nin oğlu Mesrur Barzani ise 2025 Parlamento seçim kampanyasının açılışında yaptığı konuşmada, "Kerkük için kanımızı ve canımızı vermeye hazırız; mutlaka geri alacağız."¹¹ ifadelerini kullanmıştır. Bu açıklamalar, KDP'nin Kerkük'ü Bağdat merkezli hükümet tarafından adeta "işgal edilmiş" bir şehir olarak gördüğünü göstermektedir.

2017'de KDP'nin Kerkük'ten çekilmesiyle bir boşluk oluşsa da 2021 seçimlerinde KDP'li Şahavan Abdullah'ın kazanması ve sonraki süreçte KDP'nin ofis açma girişimleri partinin geri dönme iradesini göstermektedir. KDP'nin Kerkük teşkilatını yöneten isim olarak Irak Parlamentosu Başkan Yardımcısı Şahavan Abdullah öne çıkmaktadır. Ayrıca KDP'nin Kerkük sorumlusu olarak atadığı yetkililer, Türkmen ve Araplarla diyalog geliştirerek partinin imajını düzeltmeye

11 "Mesrur Barzani: Kürdistan'ın hiçbir parçası işgalcilerin kontrolünde kalmamalı", K24, 25 Ekim 2025.

Türkmen siyasi aktörleri arasında, Kerkük Türkmenlerinin geleneksel çatı organizasyonu olan ITC, vilayetteki Türkmen siyasetinin ana taşıyıcısı konumundadır. ITC'nin lideri Mehmet Seman Ağa, uzun yıllar Erşat Salihi gibi isimlerin ön planda olduğu hareketin yeni kuşak temsilcisi olarak değerlendirilmektedir.

çalışmaktadır. Kürt aktörler arası ilişkiler, uzun süre rekabetçi olsa da son dönemde birlik arayışları gözlenmektedir. Özellikle 2025 seçimleri için KYB ile KDP farklı listelerde yarışacaklar. Kürt aktörlerin ortak paydası, Kerkük'ün Kürdistan Bölgesi'ne bağlanması veya en azından geniş özerklik kazanması idealidir. Bu doğrultuda hepsi Irak Anayasası'nın 140. maddesinin uygulanmasını savunmaktadır. Ancak aralarındaki yöntem ve öncelik farkları, birlikte hareket etmelerini zorlaştırmaktadır.

Türkmen siyasi aktörleri arasında, Kerkük Türkmenlerinin geleneksel çatı organizasyonu olan ITC, vilayetteki Türkmen siyasetinin ana taşıyıcısı konumundadır. ITC'nin lideri Mehmet Seman Ağa, uzun yıllar Erşat Salihi gibi isimlerin ön planda olduğu hareketin yeni kuşak temsilcisi olarak değerlendirilmektedir. Ağa, Türkiye ile yakın ilişkilere sahip ve Türkmenlerin haklarını koruma mücadelesinde diplomatik bir dil kullanmaya özen gösteren bir liderdir. Türkmen siyasetinde ITC'nin haricinde Şii eğilimli Türkmen siyasetçiler de yer almaktadır. Şii Türkmenler genelde Bağdat'taki Şii partiler veya Haşdi Şaabi içindeki Türkmen milis gruplarıyla bağlantılıdır. Özellikle Bedir Örgütü ve İran'ın desteklediği Koordinasyon Çerçevesi içindeki partiler, Türkmenlerden bazı isimleri kendi listelerinden seçmiştir. Örneğin 2021'de Bedir listesinde kazanan Türkmen milletvekili Garip Asker, ITC dışındaki Şii Türkmenleri

temsil etmiştir. Türkmen aktörler arasında bu ayrım, iç bölünmeye yol açmıştır. 2023 yerel seçimleri öncesi ilan edilen Birleşik Irak Türkmenleri Cephesi Listesi, Bedir bağlantılı Türkmen gruplarla ITC'yi tam anlamıyla bir araya getiremedi. Bu nedenle Türkmen oyları bölünmüş ve vilayet meclisinde temsil güçleri zayıflamıştır. Ayrıca sivil toplumda Türkmenlerin sesini duyuran aydınlar ve kanaat önderleri vardır. Türkmen toplumunun geleneksel yapısı kısmen aşiret bağlarına dayansa da günümüzde siyasi mobilizasyon daha çok parti ve dernekler üzerinden yürümektedir. Türkmen aktörlerin ortak paydası, Kerkük'ün demografik dengesinin değiştirilmemesi, vilayetin Bağdat merkezî hükümet tarafından yönetilmesi ve Türkmenlerin yönetimde adil pay alması talepleridir. Bu çerçevede Türkiye Cumhuriyeti ile yakın işi-şare içinde hareket eden Türkmen siyasetçiler, Ankara'nın diplomatik desteğini önemli görmektedir.

Kerkük'teki Arap siyasi aktörleri açısından son yıllarda bir yeniden yapılanma süreci dikkat çekmektedir. Geleneksel olarak Cuburi ve Ubeydi gibi Sünni Arap aşiretlerinin önde gelen liderleri, Kerkük Araplarının siyasal temsilinde belirleyici konumda olmuştur. Vasfi el-Âsî, uzun süredir Kerkük Araplarının hakkını savunan tecrübeli bir siyasetçi olarak tanınır; 2021'de Arap Cephesi listesinden milletvekili seçilerek varlık göstermiştir. Bir diğer önemli isim, Rakan Said el-Cuburi'dir. Eski bir asker olan

Cuburi, Ekim 2017'de Kerkük Valisi vekili olarak atanmış ve 6 yıl boyunca bu görevi yürütmüştür. Bu süreçte Rakan Cuburi, Bağdat'taki merkezi iktidar ile iyi ilişkiler kurmuş ve Haşdi Şabi gruplarıyla koordinasyon içinde çalışmıştır. Örneğin Kerkük'ün güvenliğini sağlama gerekçesiyle Şii milislerin vilayette konuşlanmasına izin vermesi, zaman zaman İran yanlısı tutum olarak değerlendirilmiştir. Ancak Cuburi aynı zamanda bölgedeki Arap aşiretlerinin desteğini alarak kendisini Arapların Kerkük'teki sesi konumuna yerleştirmiştir. 2023 seçimlerinden sonra Cuburi il meclisine üye olmuş ve muhalefete geçmiştir. Halit Mufreci gibi isimler de Arap aktörler içerisinde söz sahibidir; Mufreci, Hamis Hancer'in liderlik ettiği Siyada (Egemenlik) Koalisyonu içerisinde yer alan ve 2024'teki gelişmelere itiraz eden bir Arap politikacıdır. Bu örnekler, Kerkük Araplarının hem yerel (aşiret) hem ulusal (Sünni bloklar) düzeyde aktörlere sahip olduğunu gösterir. Arap toplumunun önemli bir özelliği, kendi içinde Sünni-Şii ayrımının Kerkük'te belirgin olmamasıdır. Zira Kerkük Araplarının büyük çoğunluğu Sünni'dir ve ortak paydaları Kerkük'ün Irak merkezi yönetiminde kalması hedefidir. Arap aktörler arası ilişkiler, son dönemde "Arap evini birleştirme" çabalarıyla gündeme gelmiştir. Vasfi el-Âsi gibi isimler tüm Arap partilerin tek liste etrafında birleşmesini böylece Kerkük'te en güçlü blok hâline gelebileceklerini vurgulamıştır. Ancak 2023 seçimlerine kadar bu başarılamamış, Arap oyları birkaç farklı listeye dağılmıştır. Yine de Arap üyeler, yeni mecliste ortak tavır alarak muhalefette birleşme sinyali vermiştir (KYB'li vali seçiminde 3 Arap üye KYB ile hareket ederken 3 Arap üye Türkmen ve KDP ile birlikte boykot etmiştir). Bu durum, Araplar arasında da tam bir birlik sağlanamadığını ancak menfaatler gerektirdiğinde iki kampa bölünebildiklerini göstermektedir. Araplar da bir diğer güçlü aktör, Irak Başbakanı Yardımcısı ve Planlama Bakanı Muhammet Timim'dir. Timim, 2025 parlamento seçimlerine Muhammet Halbusi'nin liderliğindeki Takaddum Partisinden adaydır.

Kerkük'teki siyasi aktörler yalnızca parti liderleriyle sınırlı değildir; aşiretler ve çeşitli toplumsal gruplar da yerel siyasetin şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu durum, vilayetin siyasal yapısında sivil ve geleneksel güç odaklarının iç içe geçtiğini göstermektedir. Özellikle Arap aşiret reisleri, seçimlerde ciddi oy potansiyeline sahiptir. Havice bölgesinin büyük aşireti Ubeyd'in şeyhleri veya Cuburi gibi aşiretlerin kolları, üyelerini yönlendirebilmektedir. Türkmen toplumu içinde de kentsel elit aileler ve Türkmen sivil toplum kuruluşları dolaylı siyasi nüfuz sahibidir. Kerkük'ün kırsal kesimlerdeki bazı Kürt aşiretleri de geçmişte KYB veya KDP ile ilişki içinde olmuş ve yerel siyasete tesir etmiştir. Bununla birlikte, şehir merkezi siyasetinde kabile bağlarından ziyade parti mensubiyeti ön plandadır. Dinî liderler ve kanaat önderleri de zaman zaman etkili olabilir. Örneğin vilayetin hem Sünni hem Şii camialarında saygın isimler seçim dönemi tavır belirleyebilmektedir. Genel olarak Kerkük'te sivil toplum hareketliliği Irak'ın güneyine nazaran daha zayıftır ancak etnik haklar konusunda STK'lar vasıtasıyla baskı grupları oluşabilmektedir.

Kerkük'teki siyasi aktörler arasındaki ilişkiler, büyük ölçüde ittifaklar veya çatışmalar şeklinde ikili bir eksenle değerlendirilebilir. Bazı aktörler arasında iş birliği potansiyeli varken bazıları arasında ise köklü anlaşmazlıklar vardır. Kürt-Türkmen ilişkileri, tarihsel olarak gerilimli olmakla birlikte, dönemsel iş birliklerine de sahne olmuştur. Türkmenler, Kerkük'ün statüsü konusunda Kürtlerin bağımsızlık/ilhak taleplerine karşı çıkarak Araplarla birlikte hareket etme eğilimindedir. 2017 referandumu sürecinde Türkmen liderler açıkça karşı pozisyon almış ve merkezi yönetimin yanında durmuşlardır. Öte yandan, yerel yönetimde Türkmenlerin de söz sahibi olmasını isteyen bazı KYB'li pragmatikler zaman zaman Türkmen partileriyle diyalog arayışına girmiştir. Ancak 2024'te Türkmenlerin yeni yönetimden dışlanması bu diyalogu zedelemiştir.

Kerkük'ün iç siyaseti, Türkiye ve İran gibi bölgesel aktörlerin etkisinin yoğun biçimde hissedildiği bir alan olmaya devam etmektedir. Türkiye, Irak Türkmenlerinin hamisi olarak Kerkük'ün tarihî demografik yapısının korunmasına ve Türkmenlerin siyasi temsilinin güçlendirilmesine özel önem vermektedir.

Kerkük'te en sert rekabet genellikle Kürtler ile Araplar arasındadır. Özellikle 2017'de Kürt yönetiminin çekilmesi, Araplar tarafından bir kazanım olarak görülmüştür. Arap siyasetçiler Kerkük valiliği ve güvenlik birimlerinde Kürt tekeline son veremeyi önemli bir hedef addetmiştir. Kürtler ise bunu geçici bir durum sayıp, 140. maddenin uygulanmasıyla tekrar Kerkük'te söz sahibi olmayı amaçlamaktadır. 2023 yerel seçimler sonrası, vali pozisyonu üzerinden Kürt-Arap çekişmesi tekrar alevlenmiştir. Kürtler ve Araplar arasında doğrudan çatışmaya dönüşebilecek gerginlikleri önlemek adına Bağdat ve Erbil yönetimleri zaman zaman arka planda uzlaşmalar aramaktadır. Örneğin, 2023 sonunda Bağdat'ta yapılan devlet düzeyi toplantılarda Kerkük valiliğinin "dönüşümlü" olarak Kürtler ve diğer bileşenler arasında paylaşılması gibi formüller tartışılmıştır.

Türkmenler ile Araplar, Kerkük meselesinde çoğu zaman stratejik düzeyde bir ortaklık sergilemektedir. Her ikisi de kentin IKBY'ye dâhil olmasına karşıdır. 2003 sonrası dönemde Araplar ve Türkmenler, Kerkük'ün Irak'ın birliğinin korunması açısından stratejik öneme sahip olduğunu vurgulayarak bu hedef doğrultusunda ortak bir tutum sergilemişlerdir. Örneğin 2018 seçim krizinde Türkmen ve Arap partileri birlikte yeniden sayım talep etmiş, sokak protestolarını ortak düzenlemiştir. Bununla birlikte, yerel iktidar paylaşımında bu iki grup arasında da rekabet

olabilmektedir. Türkmenler, nüfusları oranında yönetime katılmak isterken Araplar kendilerini daha büyük grup göyerek valilik gibi kritik pozisyonları Türkmenlere bırakmaya yanaşmamıştır. 2023 valilik krizinde de Arap üyelerden bir kısmı KYB ile anlaşma yaparak valiliği Kürtlere teslim etmiş, Türkmenler ise tamamen dışarıda kalmıştır. Bu durum Türkmen camiasında Araplara karşı bir güvensizlik yaratmıştır.

Kürt siyasetinin iki büyük aktörü KYB ile KDP arasındaki rekabet, Kerkük dâhil tüm ihtilaflı bölgelerde hissedilir. Kerkük, geleneksel olarak KYB'nin kalesi sayılırken KDP bunu kabullenmeyip geçmişte kendi güç gösterisini yapmaya çalışmıştır. Özellikle 2014'te DEAŞ'e karşı Kerkük'ü savunan peşmergelerin önemli bir kısmı KYB'ye bağlı olmasına rağmen KDP Kerkük'ün kurtarılması prestijine ortak olmaya çalışmıştır. 2017 referandum sürecinde KDP ve KYB iş birliği yapsa da referandum sonrası başarısızlık birbirlerine suçlamalar yönelmelerine yol açmıştır. Dönemin Kerkük Valisi Necmettin Kerim'in görevden alınması ve peşmergenin çekilmesiyle sonuçlanan kriz KYB'nin, KDP'yi sorumlu tutmasına sebep olmuştur. 2021'e dek süren bu gerginlik, Kürtlerin Kerkük'te bölünmüş hareket etmesine neden olmuştur. Ancak 2025 seçimleri sonra IKBY Parlamentosunu seçkillendirebilmek için KDP ile KYB'nin Kerkük'te güç birliği yapma kararı alabilmesi ilişkilerde yeni bir sayfa olarak değerlendirilebilir. Bu

birliktelik tam anlamıyla uygulamaya geçerse Kürtlerin iç çatışmasının azaltılarak güç konsolidasyonuna gitmesi beklenebilir.

Kerkük'ün iç siyaseti, Türkiye ve İran gibi bölgesel aktörlerin etkisinin yoğun biçimde hissedildiği bir alan olmaya devam etmektedir. Türkiye, Irak Türkmenlerinin hamisi olarak Kerkük'ün tarihî demografik yapısının korunmasına ve Türkmenlerin siyasi temsilinin güçlendirilmesine özel önem vermektedir. ITC liderleriyle düzenli istişareler yürüten Ankara, Türkmenlerin dışlandığı durumlarda diplomatik tepkiler vermekte ve hem Bağdat hem Erbil nezdinde istikrarın korunması için devreye girmektedir. Buna karşın İran, Kerkük'ü Bağdat üzerindeki nüfuzunun stratejik bir parçası olarak görmekte KYB ve Haşdi Şaabi üzerinden etkisini sürdürmektedir. İran'a yakın milis güçlerin 2017 sonrası Kerkük'te konuşlanması, Tahran'ın güvenlik ve siyaset üzerindeki dolaylı kontrolünü pekiştirmiştir. Ayrıca İran, Şii Türkmen gruplarını destekleyerek Türkiye'nin nüfuzunu dengelemeye çalışmakta, valilik ve meclis paylaşımında da dolaylı biçimde rol oynamaktadır. Bu çok katmanlı rekabet ortamında Kürt, Türkmen ve Arap aktörler arasındaki güç dengesi sık sık bölgesel müdahalelere göre şekillenmektedir. 2025 seçimleri öncesinde Kerkük'teki siyasi tabloyu belirleyecek temel unsur, bu dış etkilerle iç aktörler arasında kurulacak denge ve uzlaşma arayışları olacaktır.

Kerkük'te siyasetçilerin seçmen taleplerine yanıt verme performansı, halkta güvensizlik

yaratmıştır. 2021 parlamento seçimlerindeki düşük katılım oranı, halkın "değişim olmayacağı" yönündeki umutsuzluğunu açıkça ortaya koymuştur. Elektrik sorunu başta olmak üzere diğer altyapı hizmetlerinin sağlanması ve mezun gençlere istihdam yaratılması gibi yıllardır yinelenen vaatlerin yerine getirilmemesi, halktaki güvensizliği derinleştirmiştir. 2005'ten sonra yenilenmeyen vilayet meclisinin 2019'a kadar aynı kadro ile görev yapması, yolsuzluk iddialarını artırmış ve bu durum Tışrin protestolarında vilayet meclislerinin feshi talebine dönüşmüştür. Vilayet meclislerinin 2019'da lağvedilmesiyle halk ile yerel yöneticiler arasındaki bağ kopmuş, yerel temsil mekanizması işlevsiz hâle gelmiştir.

2023'te vilayet meclisinin yeniden seçilmesi yerel demokrasi için umut yaratmış olsa da valilik seçiminde Türkmenlerin dışlanması kapsayıcı yönetim beklentisini boşa çıkarmıştır. 2025 seçimlerine yaklaşırken seçmenler, siyasetçilerin söylemlerine temkinli yaklaşmaktadır. Adayların somut icraatlar yerine etnik temsiliyeti ön plana çıkardığı gözlemlenmektedir. Buna rağmen seçim süreci, siyasetçiler için halkla doğrudan temas kurabilecekleri nadir fırsatlardan biridir. Genç seçmenlerin sosyal medya üzerinden milletvekillerini sorgulaması ve bazı vekillerin performans raporları paylaşması, hesap verebilirlik kültürünün yeni yeni filizlendiğini göstermektedir. Ancak Kerkük'te siyasi istikrarın ve halkın güveninin yeniden tesis edilmesi, siyasilerin bu kez verdikleri vaatleri gerçekten hayata geçirme kararlılığına bağlıdır.

SONUÇ

Irak Türkmen Cephesi Genel Başkanı Ağa, KDP heyetini Kerkük'te karşıladı.

Kerkük vilayeti, 2025 Irak Parlamento Seçimleri öncesinde hem yerel hem de ulusal siyasetin en hassas merkezlerinden biri olmayı sürdürmektedir. Elde edilen bulgular, kentin sadece demografik ve ekonomik açıdan değil; kimlik, aidiyet ve temsil gibi konularda da çok boyutlu bir kırılma taşıdığını göstermektedir. Türkmenler açısından bu seçim, siyasi temsilin yeniden güçlendirilmesi ve karar alma mekanizmalarında daha etkin bir rol üstlenilmesi bakımından kritik bir dönüm noktası niteliğindedir. Seçimlerin sonucunda oluşacak tablo, Kerkük'teki etnik bileşenler arasında yeni bir uzlaşma zemininin kurulup kurulamayacağını da belirleyecektir. Eğer seçim süreci ve sonrasındaki yönetim yapılanması tüm bileşenlerin hakkını gözeterek kapsayıcı bir anlayışla yürütülürse Kerkük uzun yıllardır içinde bulunduğu gerginlik atmosferinden çıkabilir ve yeniden istikrar arayışına yönelebilir. Ancak bu sürecin yönü yalnızca yerel dengelerle değil, Bağdat'taki güç mücadeleleriyle de yakından ilişkilidir.

Kerkük'teki yönetim formülünün şekillenme biçimi, merkezî hükümetteki Şii ittifakların iç dengelerini ve özellikle Kürt partilerle yürütülen uzlaşma süreçlerini doğrudan etkilemektedir. Nitekim Kerkük'te Kürt grupların güç kazanması, KDP ile Bağdat arasındaki ilişkileri yumuşatırken Türkmenlerin temsil gücünün artması, Türkiye'nin Irak siyasetindeki diplomatik manevra alanını genişletebilir. Buna karşılık, Arap bileşenlerin öne çıkması özellikle Sünni blok içindeki yeniden yapılanmayı hızlandırarak Musul ve Selahaddin ekseninde yeni ittifakların oluşmasına zemin hazırlayabilir.

Bağlamsal olarak Ortadoğu'daki bölgesel gerilimlerin de Kerkük üzerindeki etkisi göz ardı edilemez. İran'ın nüfuz alanını koruma çabası, Haşdi Şaabi'ye yakın grupların Kerkük'teki etkinliğini sürdürmesine neden olurken; Türkiye'nin de doğal ortak olduğu "Kalkınma Yolu Projesi" üzerinden ekonomik nüfuzunu artırma stratejisi, Türkmen temsilini güçlendiren bir dış des-

tek unsuru yaratmaktadır. Öte yandan ABD'nin Irak'taki askerî varlığını yeniden tartışmaya açan güvenlik gündemi, Kürt partilerin Washington'la olan temaslarını önemsemeye devam ettiğini göstermektedir. Dolayısıyla 2025 seçimleri yalnızca Kerkük'ün iç istikrarını değil, aynı zamanda Bağdat'taki güç dengelerinin hangi eksen etrafında şekilleneceğini ve bölgesel aktörlerin

hangi kartları oynayacağını da belirleyecektir. Eğer Kerkük'te geliştirilecek yönetim modeli adalet, temsil ve katılımcılık ilkelerine dayanırsa bu hem Irak iç siyasetinde dengeleyici bir unsur olacak hem de bölgesel gerilimlerin yumuşamasına katkı sağlayacaktır. Aksi hâlde, Kerkük yeniden rekabetin ve vekâlet mücadelesinin merkezi hâline gelebilecektir.

www.orsam.org.tr

[orsamorgtr](https://www.youtube.com/orsamorgtr)